

Література

1. Авдашева С. Конкурентная політика : состав, структура, система / С. Авдашева, А. Шаститко // Современная конкуренция. – 2010. – № 1. – С. 5-18.
2. Шаститко А. Адвокатирование конкуренции как часть конкурентной политики / А. Шаститко, С. Авдашева // Вопросы экономики. – 2005. – № 12. – С. 109-117.
3. Балацкий Е. Недостатки антимонопольного регулирования / Е. Балацкий // Экономист. – 2010. – № 5. – С. 8-11.
4. Вознюк А. Приоритеты адвокатирования конкуренции в деятельности Анти-монопольного комитета Украины / А. Вознюк // Материалы Международной конференции по конкуренции под эгидой БРИК, Казань, 31 августа – 2 сентября 2009 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.bric-competition.ru> (02.09.2009) – Назва з екрана.
5. Вознюк О. Інструмент, який забезпечує ефективність у тривалому часовому вимірі / О. Вознюк // Конкуренція. Вісник Антимонопольного комітету України. – 2011. – № 3. – С. 45-52.
6. Стратегічні виклики ХХІ століття суспільству та економіці України : У 3 т. / За ред. акад. НАН України В. М. Гейця, акад. НАН України В. П. Семиноженка, чл.-кор. НАН України Б. Є. Кваснюка. – К. : Фенікс, 2007. – 564 с.
7. Князева И. Трансформация антимонопольной политики в политику защиты конкуренции в современных экономических условиях : монография / И. Князева, О. Лукашенко. – Новосибирск : Изд-во СибАГС : Изд-во НГТУ, 2011. – 302 с.
8. Ривас Х. Записки автора : размышления на тему знаний и политики конкуренции / Х. Ривас // Конкуренция и рынок. – сентябрь. – 2004. – № 23. – с. 4-7.
9. Advocacy and competition policy. Report prepared by the Advocacy Working Group ICN's Conference Naples, Italy, 2002 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.internationalcompetitionnetwork.org/uploads/library/doc358.pdf>.
10. Скробиц М. Адвокатирование конкуренции как фактор развития эффективной конкурентной политики / М. Скробиц // Материалы Междунар. конф. по конкуренции под эгидой БРИК, Казань, 31 августа – 2 сентября 2009 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.bric-competition.ru/page.php?id=70>

УДК 658.286:658.589 (477)

Е. С. Нечінай
*аспірант кафедри фінансів та кредиту,
Запорізький національний університет*

Державна підтримка інноваційної діяльності технопарків в Україні

У статті досліджено науково-технологічні парки, які поєднують науково-дослідні, технологічні та виробничі підприємства, забезпечують найшвидше впровадження результатів науково-дослідних і пошукових робіт та винаходів у промисловість і бізнес.

Ключові слова: технопарк, інновації, технополіси, інвестиційна активність, технопаркова діяльність, інноваційна політика.

Е. С. Нечипай
аспірант кафедри фінансов и кредита,
Запорожский национальный университет

Государственная поддержка инновационной деятельности технопарков в Украине

В статье исследованы научно-технологические парки, которые объединяют научно-исследовательские, технологические и производственные предприятия, обеспечивают скорейшее внедрение результатов научно-исследовательских работ и инноваций в промышленность и бизнес.

Ключевые слова: технопарк, инновации, технополисы, инвестиционная активность, технопарковая деятельность, инновационная политика.

Е. Nechipay
graduate student, «Finance and Credit»
Zaporizhzhya National University

Government support of technoparks innovation activity in Ukraine

The article investigates the science and technology parks, which combine research, technology and manufacturing company, provide speedy implementation of the results of research and innovation in industry and business.

Keywords: industrial park, innovation, techno, investment activity, technopark activity, innovation policy.

Постановка проблеми

У сучасному світовому господарстві науково-технічні зони об'єктивно стають новим соціальним феноменом, що активно розвивається. Науково-технологічні парки, які поєднують науково-дослідні, технологічні та виробничі підприємства, забезпечують найшвидше впровадження результатів науково-дослідних і пошукових робіт та винаходів у промисловість і бізнес. Основне завдання цих інноваційних структур – сприяти розвитку високих і надвисоких технологій.

ТП і технополіси є своєрідними каталізаторами, які повинні сприяти утворенню наукомісткого сектору промисловості та формувати науково-технічне ядро всього господарства. Для країн з економікою перехідного типу розвиток технопарків і технополісів стає основою інноваційного механізму, що поєднує в єдиний потік генерування наукових ідей, прикладні розробки та реалізацію наукових результатів у виробництво. Аналіз світового досвіду використання наукових розробок для підвищення конкурентоспроможності продукції, вивчення особливостей створення технологічних парків і технополісів, проблем їх функціонування є дуже актуальним і перспективним для України. Це сприятиме стимулюванню інвестиційної активності та механізму ефективного використання науково-технічного, виробничого і кадрового потенціалу та може стати засобом стратегічних економічних перетворень.

Проблема соціально-економічної значимості й ефективності керування інноваційною діяльністю відноситься до недостатньо досліджених за рубежем і

мало вивчених в Україні. Перш ніж оцінити соціально-економічне значення ТП, необхідно звернутися до світового досвіду, оскільки вплив зарубіжних нововведень та інновацій може виявитися ідентичним при організації цих структур в Україні. Державна підтримка інноваційної діяльності та, зокрема, технопарків має деякі особливості.

Органи державної влади повинні сприяти насамперед створенню сприятливих умов для розвитку інноваційних процесів. Без сильної державної політики в інноваційній діяльності домогтися докорінного перелому в підвищенні конкурентоспроможності вітчизняного виробника неможливо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Аналізові різних аспектів інноваційної діяльності технопарків в Україні присвятили праці відомі вітчизняні та зарубіжні дослідники, серед яких О. Блінов [1], Н. Вахтіна [2], О. Долгова, В. Третяк [6], Е. Фіаксель та інші. У них обгрунтовано механізми формування інституту інновацій в економіці, цільові функції та різноманітні форми зон спеціального призначення, питання стратегії їх розвитку, правового регулювання, державного забезпечення ефективного функціонування.

Формулювання цілей статті

Метою статті є аналіз державної підтримки інноваційної складової України щодо розвитку технопарків.

Виклад основного матеріалу дослідження

У сучасному світовому господарстві інновації стають новим феноменом, який є важливим показником рівня економічного благополуччя. Серед діючих факторів економічного росту високорозвинутих країн, за свідченням зарубіжних дослідників і аналітиків, саме науково-технічний прогрес (НТП) займає тепер вирішальне місце в структурі факторного впливу, досягаючи іноді 80-85% (у 80-і рр. на його частку припадало 40% економічного росту цих країн) [2, с. 115]. Внесок науково-технічного прогресу в приріст валового внутрішнього продукту найбільш розвинутих країн становить, за різними оцінками, від 75% до 100%, тобто в сучасних умовах інноваційна діяльність має вирішальний вплив на макроекономічні показники.

Проблема соціально-економічної значимості й ефективності керування інноваційною діяльністю відноситься до недостатньо досліджених за рубежом і мало вивчених в Україні. Перш ніж оцінити соціально-економічне значення ТП, необхідно звернутися до світового досвіду, оскільки вплив, зарубіжних нововведень та інновацій може виявитися ідентичним при організації цих структур в Україні. Державна підтримка інноваційної діяльності та, зокрема, технопарків має деякі особливості.

Органи державної влади мають сприяти насамперед створенню сприятливих умов для розвитку інноваційних процесів. Без сильної державної політики в інноваційній діяльності домогтися докорінного перелому в підвищенні конкурентоспроможності вітчизняного виробника неможливо. В індустріально розвинутих країнах (США, Німеччина, Японія та ін.), що домоглися вражаючих економічних результатів, саме сильна державна інноваційна політика забезпечує стійкий розвиток економіки. Митна система, законодавче забезпечення, сумлінна конкуренція, охорона та захист прав на інтелектуальну власність зумовлюють у всіх учасників інноваційного процесу – учених, виробників та інвесторів – зацікавленість у швидкому використанні результатів наукових досліджень чи розробок, а також у введенні інтелектуальної власності в економічний оборот. Під

впливом інноваційних процесів змінюється структура суспільного виробництва, стабілізується екологічне становище регіонів, пом'якшуються соціальні протиріччя та конфлікти [1, с. 98].

При визначенні форм і методів державної участі в інноваційному процесі можна виділити такі принципи: [7, с. 58]

- основна функція державних органів полягає не в керівництві ходом реалізації інноваційного проекту, а в сприянні його учасникам у досягненні успіху, координації інноваційної діяльності;

- відповідність головним національним пріоритетам у господарській, соціальної, військовій, політичній, науково-технічній, економічній сферах, у забезпеченні екологічної та національної безпеки;

- державні фінансові засоби відіграють роль каталізатора для залучення державних інвестицій у проект, тендерів;

- надання державних кредитів під низькі відсотки із зобов'язанням направляти фінансові ресурси на кредитування інвестиційних та інноваційних проектів, що забезпечують розвиток пріоритетних виробництв;

- регулювання міжнародних і регіональних аспектів інноваційних процесів;

- формування науково-інноваційної інфраструктури: забезпечується діяльність інформаційних систем, виявляються юридичні, ділові та консультативні послуги, кадрове забезпечення інновацій;

- регулювання соціальної та екологічної спрямованості інновацій, а також підвищення суспільного статусу інноваційної діяльності;

- державна підтримка інноваційної діяльності вимагає використання виділених принципів при формуванні та розвитку технопарків України з урахуванням конкретних регіональних особливостей.

Для перебудови економіки на інноваційний шлях розвитку необхідним є створення розгалуженої інноваційної інфраструктури. Під інноваційною інфраструктурою мається на увазі весь необхідний спектр державних і приватних структур, що дають розвиток і підтримку всіх стадій інноваційного процесу. Сюди входять: виробничо-технологічні структури (технопарки, інноваційно-технологічні центри, бізнес-інкубатори), об'єкти інформаційної системи (аналітичні, статистичні центри, інформаційні бази та мережі), організації з підготовки і перепідготовки кадрів технічного менеджменту, міжнародної економіки тощо, а також фінансові структури (фонди бюджетні, позабюджетні, венчурні та страхування), системи експертизи (центри, здатні дати експертний висновок для виробників, інвесторів, страхових служб), служби патентування, ліцензування і консалтингу та систем сертифікації, стандартизації й акредитації [3].

Процес створення інноваційної структури є тривалим. У таких країнах, як США, Німеччина, Японія на це пішло 10-15 років. Створення ТП – справа не одного десятиріччя, але вона дасть змогу територіям і регіонам послідовно й у комплексі вирішувати актуальні для них соціально-економічні завдання та згодом зумовить виникнення на місцях нових науково-індустріальних міст, центрів наукомісткого виробництва та інформації, що відзначаються високим рівнем життя.

Багато елементів інноваційної інфраструктури в Україні наявні, однак були створені ще в радянський час, тому застаріли морально, оскільки розраховані на функціонування в межах СРСР. Інші ж елементи інфраструктури необхідно було створювати, на що потрібен час і засоби. Суть державної інноваційної політики на цьому етапі полягає в тому, щоб активізувати інноваційні процеси в пріоритетних напрямках розвитку економіки в окремих районах і забезпечити

більш високі темпи економічного прогресу для всієї країни. Водночас Україна має значний науково-технічний, виробничий і кадровий потенціал, визнаний у всьому світі пріоритет у низці технологічних напрямів. До них можна віднести електрометалургію, металургію якісних сплавів, порошкову металургію, лазерну, вакуумно-дугову, електронно-променеву технології, виробництво кераміки, алмазів і алмазоподібних матеріалів, конструкційних матеріалів ядерних реакторів, систем програмного забезпечення тощо.

На тлі загального падіння виробництва в Україні практично зник попит на інновації. Це призвело до того, що українська наука зазнала величезних втрат і наблизилася до кризи, яка може спричинити втрату створеного десятиріччями інтелектуального потенціалу нації. Держава практично відмовилася від функцій керування та контролю наукою.

В Україні природний ланцюг «фундаментальна наука – прикладна наука – промисловість» виявився розірваним. Створювані інновації майже не застосовуються у виробництві. Аналіз статистичної інформації, що характеризує науково-технічну та інноваційну діяльність в Україні, показав, що за період із 2005 р. по 2011 р. її активність зменшилася майже в 6 разів, а темпи зниження кількості впроваджених у виробництво новітніх технологій випереджають темпи зниження обсягів виробництва, що говорить про старіння технологічної бази виробництва за цей період [3]. Динаміку цих процесів показано на рис.

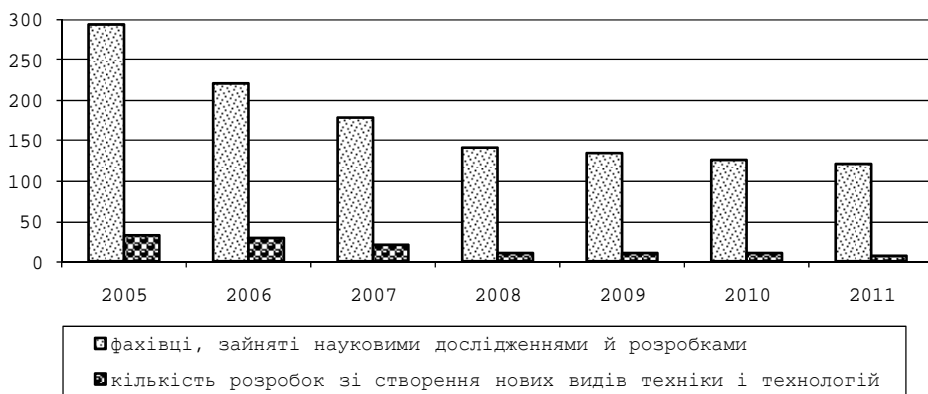

Рис. Основні показники розвитку та інноваційної діяльності в Україні з 2005 по 2011 рік
Джерело: досліджено автором на основі [4, с. 121-127]

Ця ситуація негативно впливає на науку та виробництво. Вітчизняна промисловість як основний споживач інновацій не має ресурсів для переоснащення технологій і освоєння нової продукції. Існуюча нормативно-правова база не стимулює інновації, а відсутність попиту на останні робить непотрібними наукові дослідження. У відновленні взаємодії в ланцюзі «наука – виробництво» і в запуску прискореного інноваційного механізму – суть реформ, необхідних українській економіці [4].

У зв'язку з цим одним із найцікавіших управлінських феноменів може стати нова форма науково-технічного співробітництва – технопарк, що поєднує великі промислові підприємства (корпорації), наукові та навчальні установи, дрібні інноваційні фірми, що обслуговують організації – науково-промислові конгломерати, які мають тенденцію розвитку у великі організаційні науково-виробничі популяції на основі створення різноманітних консорціумів і промислово-технологічних кластерів.

Їх значення в цьому контексті можна розглядати в декількох напрямках. По-перше, ТП можна розглядати як особливий вид спеціальних економічних зон, на території яких посилено розвивається розроблення наукомісткої продукції, формуються нові кадри. Таким чином, вони відповідають вимогам відповідності основним процесам, що відбуваються у світовому господарстві.

По-друге, наука дає стимул розвитку малого та середнього бізнесу, що дає змогу говорити про технопарки, як про форми підтримки малого підприємництва, розвиток якого дозволяє вийти на якісно новий ступінь суспільного відтворення, допоможе здійснити структурну перебудову промисловості та відіграти визначальну роль в економіці України. По-третє, саме наука має фінансові та інші додаткові можливості для ведення фундаментальних і прикладних досліджень, одержуючи таким чином велику незалежність від держави. У зв'язку з цим ТП також є привабливою формою підтримки вітчизняної науки і промисловості. По-четверте, процес розвитку цих та інших подібних утворень повинен допомогти поліпшенню досить складної екологічної ситуації в окремих регіонах України.

Законом України «Про спеціальний режим інвестиційної й інноваційної діяльності технологічних парків» передбачаються пільги, що діють перші п'ять років з часу реєстрації інвестиційного чи інноваційного проекту, що включають звільнення від оплати митних зборів і ПДВ на ввезене устаткування, від сплати зборів у Державний інноваційний фонд [11]. Фактично технопарки будуть платити податки в повному обсязі, але разом із тим ці платежі будуть не безадресно перераховані до бюджету, а акумулюватися на спеціальних рахунках технопарків. Зазначені засоби можуть використовуватися винятково на наукову та науково-технічну діяльність, розвиток науково-технологічних і дослідницьких баз підприємств. Це дасть змогу технопаркам згодом створити надійне джерело фінансування і рефінансування інноваційних та інвестиційних проектів, спрямованих на реалізацію новітніх проривних технологій. Такий механізм забезпечить цільове використання бюджетних засобів для вирішення актуальних проблем науково-технічного розвитку країни та відкриє реальні можливості внутрішнього інвестування, що взагалі не має аналогів у законодавстві України. Технопарки об'єктивно зацікавлені в тому, щоб самостійно заробляти гроші на свій розвиток. Якнайшвидше прийняття Верховною Радою відповідних змін до чинного законодавства щодо порядку оподаткування технопарків дасть їм змогу знайти визначену фінансову незалежність і перейти до самофінансування. У цих структур поки що немає початкового капіталу, тому виникає необхідність одержання кредитів у комерційних банків під високі відсотки [5].

Основну частину засобів технопарки повинні заробляти продажем нових наукомістких технологій і товарів. Тим більше, що з огляду на зарубіжний досвід і вітчизняні економічні розрахунки вже приблизно через 2-2,5 року ефект від роботи технопарку перекидає деяке умовне недонадходження до бюджету податкових і митних платежів. Важливим елементом прискореного самофінансування технопарків є те, що їхня діяльність спрямована на найбільш прибуткову, з комерційної точки зору, сферу виробництва – високотехнологічну продукцію, що має високу додаткову вартість за рахунок великої частини інтелектуальної праці. Податкові стимули для самоінвестування відносяться не до технопарків у цілому, а до конкретних проектів, що здійснюються протягом визначеного законом терміну.

Висновки

Отже, державна підтримка інноваційної діяльності технопарків в Україні є важливим моментом у наявності багатоступінчастого контролю. Науково-технічні напрями, за якими працює кожен технопарк, затверджуються Міністерством освіти і науки України та Національною академією наук України. Кожен інноваційний чи інвестиційний проект ретельно аналізується і затверджується Міжвідомчою радою, що складається з учених, фахівців і керівників ряду центральних органів виконавчої влади. Ними ж затверджується перелік устаткування, матеріалів, товарів, із яких податки та мита будуть зараховуватися на спеціальні рахунки технопарків. Правильність витрат коштів на цих рахунках контролюватимуть податкові органи.

Таким чином, економіка не буде мати перспектив, якщо не врахує головні тенденції розвитку світової науки, техніки і технологій. Одним зі способів виходу з такої кризи є опора на вітчизняну науку та наукомістке виробництво. Завданням держави на цьому етапі є прискорене розроблення мотиваційного механізму інноваційної діяльності, тісна інтеграція науково-технічного комплексу з галузями економіки та соціального життя, сферою освіти, органами державного керування і подальший розвиток технопарків в Україні.

Література

1. *Блинов А.* Технопарки : сущность, проблемы формирования / А. Блинов // Маркетинг. – 1997. – № 3. – С. 91-97.
2. *Вахтина Н.* Технопарки как форма поддержки малого предпринимательства (опыт Голландии) / Н. Вахтина, О. Долгова // Мировая экономика и международные отношения. – 1996. – № 6. – С. 130-135.
3. Інноваційний розвиток промисловості України / О. І. Волков, М. П. Динисенко, А. П. Гречан та ін. ; за ред. проф. О. І. Волкова, проф. М. П. Денисенка. – К. : КНТ, 2006. – 648 с.
4. *Іжєвський В. В.* Економічна сутність інновацій та інноваційної діяльності підприємства / В. В. Іжєвський // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України, 2010. – Вип. 20.3. – С. 121-127.
5. *Запатріна І. В.* Узгодження поняття «субсидія» в законодавстві України відповідно до норм СОТ / І. В. Запатріна // Фінанси України. – 2006. – № 8. – С. 20-24.
6. Наукові парки інноваційного підприємництва. Технопарк [Текст] : монографія / І. Г. Грабар [та ін.] ; Житомирський національний агроекологічний ун-т. – Житомир : [ЖНАЕУ], 2009. – 347 с.
7. *Третьяк В. П.* Кластеры предприятий / В. П. Третьяк. – М. : Август Борг. – 2006. – 132 с.
8. *Фияксель Э. А.* Роль инновационного кластера в формировании РИС (региональной инновационной системы) / Э. А. Фияксель, М. Г. Назаров // Инновации. – 2009. – № 6 (128). – С. 86-88.
9. *Федулова Л. І.* Економіка знань : підручник / Л. І. Федулова ; НАН України ; Ін-т екон. та прогноз. НАН України. – К., 2009. – 600 с.
10. Діяльність технологічних парків в Україні // офіційний сайт Міністерства освіти і науки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.mon.gov.ua
11. Закон України «Про спеціальний режим інвестиційної й інноваційної діяльності технологічних парків» // Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : ligazakon.ua : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T063333.html